

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ובירורי יוחסין

בהרכב הדיינים: הרב יהושע ווייס, אב"ד; הרב ש. חיים דומב; הרב יהושע הלוי לויין.

תביעת ביה"ס להשתלמויות על חוב של תלמידה שהפסיקה לימודיה באמצע

תיק מס': 2849פב

(ערך התביעה: כ-900 שקל. לתשומת לב: נימוקים אלו עתידיים להתפרסם בספר "פסקי דין – ירושלים" כרך טז, לאחר השלמת עריכת הגהות תיקונים ותוספות)

נושא הדיון

המוסד א' שמקיים קורסים ולימודי תואר ותעודה, תובע מתלמידתו לשעבר הגב' ב', את יתרת שכר הלימוד בסך 900 ש"ח, שנותרו לחובתה לאחר שביטלה את ההו"ק שלה.

הנתבעת גב' ב' מסבירה שההו"ק הראשונה היתה הרשאה פתוחה ללא הגבלה, והיא ביטלה את ההשראה הפתוחה בעקבות מכתבי איומים שקבלה מעו"ד של ביה"ס על חוב לימודים של הבת שלה שהפסיקה לימודיה מחמת אונס גמור, והיא חששה שיגבו מחשבונה את שכה"ל על הבת שלא כדיון. לטענתה פתחה השראה חדשה מוגבלת ע"ס 100 ש"ח לחודש בתיאום עם המוסד.

הנתבעת תובעת מביה"ס בתביעה נגדית, את תעודת התואר שלה שנשלחה עבורה מלשכת רואי החשבון לאחר המבחנים, ושליח המוסד קיבל את התעודה עבורה כ"טובה" שלא תצטרך להיטלטל בדרכים, והמוסד מעכב אותה ברשותו עד לגמר התשלומים, (ולפי הסכמתם לגבות 100 בחודש, זה יעוכב עוד 9 חודשים), ובזמן זה היא מפסידה העלאה בשכר כי אין לה תעודה להציג למעביד. היא תובעת גם נזק זה. לטענתה אין רשות וזכות למוסד לתפוס את התעודה שאינה ממנו ואינה שלו, עבור חובות.

ביה"ס טוען שכן יש להם זכות לתפוס תעודות עד לגמר התשלומים, ובפרט מחמת חוסר האימון אחרי שכבר ביטלה פעם אחת את ההו"ק. והוסיף עוד, שהנוהל הרגיל של ביה"ס (שאינו רשום בין תנאי הרישום שעליהם התלמידים חותמים מראש) שהמוסד לא מאפשר לגשת לבחינות אחר הלימודים אם לא שולמו כל החובות, ואף שאפשרו לה להיבחן, אינם חייבים לתת לה את התעודה על המבחן.

ביה"ד שיכנע את הנתבעת לשלם בבת אחת את כל החוב ולקבל את התעודה, מאחר וכבר עברו כ-5 מועדי תשלומים של 100 ש"ח שלא נגבו, לאור הסכסוך שביניהם, וזה רוב החוב.

השאלות לדיון

א האם מותר לבעל חוב לתפוס כל דבר כדי לאלץ את החייב לשלם.

ב חוב שהיה פרוס לתשלומים עד סיומו בתאריך מסויים ולא נגבה בתשלומים, האם בבוא התאריך האחרון חייב לפרוע הכל בבת אחת.

תשובה

א לפי הדעה הראשונה ברמ"א סימן ד, שיטת הריב"ש, מותר למשכן כל דבר כדי להפרע ובלבד שלא יהיה חוב מחמת הלוואה שעז"נ להדיא בפסוק לא תבוא אל ביתו לעבוט עבטו. ולפי הדעה השנייה שם, שיטת המרדכי, מותר לתפוס רק את החפץ המבורר לו לטענתו שהוא שלו כגון החפץ הגזול. וזו גם שיטת המחבר שם. ולפי הדעה השלישית, שיטת המהרי"ק, יכול לתפוס למשכון כל דבר ובתנאי שזה יהיה רק כאילו הנתבע לבוא לדיון, וכתב הסמ"ע (שם סק"ד) דאם יודה הנתבע בדיון יוכל התופס לעכב עד הפרעון, ואם תוכחש התביעה יצטרך להחזיר את התפיסה. ובש"ך (סק"ח) משמע שחולק על המהרי"ק וכן הביא הש"ך שם והקצוה"ח בסק"א בשם המהרש"ל, ובב"ח מביא דאף המהרי"ק ס"ל דמותר לתפוס רק באתי לידי בהיתרא ורק את אותו חפץ עצמו שטוען שהוא שלו. וכ"ד הט"ז. (והנתיחה"מ בסק"ג מתרץ את המהרי"ק בע"א).

ועוד נחלקו המהרש"ל והש"ך בתקפו כהן בתופס דבר אחר שיש בו ערך החוב, בתפיסה בלא עדים שיש לו מיגו דלא תפס והוי שלו מזמן, אם אעד"ל בענין זה או שאסור.

ומוסד שהלך כשליח התלמידה לקבל עבורה תעודה שלה, ומעכבים אותה בעד חובה, לכאוי מקרי אתי לידי בהיתרא, כי לא היה בצורת גזלנות, אלא קבלוהו בהסכמתה והוי כשומר שהבעלים הפקיד בידו ומעכב אח"כ בעד חוב. אבל אכתי אינו החוב עצמו, וגם לא יתכן להפרע מזה עצמו כי התעודה אינה שווה בשוק ולבעלי המוסד רק ערך של כיסוי פי צלוחית. וצ"ע איך אפשר להתיר להם להחזיק בתעודה נגד רוב הפוסקים. ובפרט שאחרי שירדו לדיון הפס"ד של ביה"ד יחייב את הפרעון יותר מהתפיסה, כי אפשר להוציאו בהוצל"פ.

ב כתב הרעק"א בגליון השו"ע סי' עד סעיף ד הקובע זמן לפרוע בזמנים מחולפים אם עברו הזמנים ולא תבע המלוה הלואתו א"י לכופו לפרוע לו כאחד אלא לזמנים מחולפי שיראה בעיני הב"ד כנה"ג סי' עג בטור אות ו בשם הר"ש יונה. וכ"כ הקצוה"ח בסי' עג סק"ט.

אולם בנידו"ד שהתובע לא התרשל אלא תבע מיד, והנתבעת היא שאיבדה את הזמן ולא שילמה את התשלומין הקודמים, שפיר אמרו לה הבי"ד שאת ה' המועדים שחלפו צריכה לפרוע בבת אחת.

יהושע הלוי לוי.

שאלה

תלמידה בקורס שאינה משלמת את שכר הלימוד האם מותר לבעלי הקורס לתפוס התעודה שנותנת לשכת רואי החשבון עד שישולם כל החוב.

תשובה

שו"ע סי' צז סעי' יד כתב וז"ל בד"א שאסור למשכנו הוא בעצמו, ושאסור ליכנס לביתו למשכנו אפילו שליח ביד, ללוה, אבל לערב מותר למשכן בזרוע שלא ע"פ ב"ד ליטול המשכון וכו', אא"כ הוא ערב קבלן שאז דינו כלוה, וכן מי שיש לו שכר על חבירו בין שכר עצמו בין שכר בהמתו או כליו או שכר ביתו מותר למשכנו שלא ע"פ ב"ד וכו', ואם זקף עליו השכר בהלואה אסור. ע"כ. ומקורו מהגמ' ב"מ קטו.

ועי' ברמ"א סי' ד סעי' א וז"ל וי"א דוקא בחובו ממש, אבל אם חייב לו בלא הלואה, או שא"צ למשכנו כי הוא כבר אצלו בפקדון, או מצא ביד אחר מותר לתופסו. ריב"ש סי' שצו. א"כ בנדו"ד שהחוב היה מחמת שכר הלימוד ולא מחמת הלואה שפיר יכול לתפוס התעודה כמשכון. אבל זה אינו שהרי סיים המחבר שאם זקף עליו במלוה, וזקיפה מיקרי מן העת שקבעו לו זמן לפרעון דאז הוה כהלואה, וי"א דזקיפה מיקרי מיד שכתב בפנקסו כל החשבון יחד דאז הוה כהלואה כמבואר בסי' סז, ועי' ערוה"ש שם סעי' ח, ואסור למשכנו בלא רשות ב"ד.

והנה בנדו"ד אפשר לתפוס התעודה עד שישולם כל החוב של שכר הלימוד, דהנה הנתה"מ סי' ד ס"ק ג הקשה על הסמ"ע שם ס"ק ד שכתב דכשבא לתפוס בעד חובו דאפשר שיודה מותר לתפוס שיהיה בטוח בחובו, ורק בדבר הגזול דבדאי יכפור הגזול אין יכול לתפוס, אלא במקום שיוכל לברר ע"כ. והקשה עליו דשורש דין זה הוא במהרי"ק סי' קסא ושם מבואר להיפך. וכן הקשה עליו התומים ס"ק ב, ועיי"ש בנתה"מ דמיישב דכל שתופס דרך גוביינא דהיינו שאינו יורד עמו לדין רק גובה לעצמו בלא ב"ד, זה נקרא עביד אינש דינא לנפשיה, ואסור לעשות דין לעצמו, כי אם שיש לו טענה על גוף החפץ, אבל כשתופס תפיסה בעלמא, היינו שתופס והולך עמו לדין לא מיקרי כלל עביד אינש דינא לנפשיה, אלא תפיסה בעלמא, ואין זה מעשה דיין ומותר בכל עניין, פי' אפילו אין לו טענה על גוף החפץ שנתחייב לו מחמת גזילה.

לפי"ד בנדו"ד שהמוסד תפס את התעודה שניתנה מלשכת רואי חשבון ודאי התפיסה לא היתה לגוביינא, שהרי אין שוה להם כלום, ורק לבעל התעודה היא שוה, והתפיסה היא רק על מנת לכופ את בעל התעודה לשלם את שכר הלימוד, וזה לא מיקרי עביד אינש דינא לנפשיה, ואין זה מעשה דיין, אלא תפיסה בעלמא ומותר.

ועוד דבנדו"ד שפיר יכול לתפוס התעודה, דהריב"ש סי' שצו כתב והובא ברמ"א שם שאם א"צ למשכנו כי הוא כבר אצלו בפקדון, או מצאו ביד אחר מותר לתופסו ע"כ. הרי מבואר דכל האיסור לתפוס משכון זה רק מיד החייב, אבל אם החפץ אינו ביד החייב מותר לתפוס משכון. ובחידושי הרי"מ סי' צז אות ג האריך בזה ומסיק דלדינא כו"ע מודו בזה, ועיי"ש שנסתפק אם החפץ ברה"ר אם שרי לתפוס, דמלשון הרמ"א משמע דוקא ביד אחר שרי עיי"ש. ועי' אמרי בינה דיינים סי' י.

ועי' שם בקצה"ח ס"ק א דהביא את היש"ש ב"ק פרק המניח סי' ה, שהאריך לחלוק על המהרי"ק שורש קס"א והעלה דאין אדם יכול לתפוס מחברו למשכון אפילו במידי דליכא איסור למשכנו, כגון עבור גזילה וערב, אם לא בחפץ המבורר לכל שהוא שלו, ומכל מקום נראה דהיינו דוקא משלו, אבל היכא שיש בידו משכון או פקדון יכול לעכב אפילו לכתחילה, כדי להציל ממון שלו, שהרי לא תפס אלא שמעכב את שלו בשב ואל תעשה. אבל בפקדון כתב הקצה"ח דאסור לתפוס ע"פ הזוהר והריטב"א כתובות פד : ד"ה ההוא בקרא. ולפי"ז בנדו"ד דהמוסד מחזיק את התעודה כפקדון אסור לתפוס כמשכון ע"פ הזוהר עיי"ש.

הערה

דברי הזוהר הם על בגידה באימון של המפקיד בידו ע"מ להשיב מבלי לתפוס זאת לגוביינא. ומדמה זאת לנשמה שאנו מפקידים בלילה ביד ה' ומחזירה בבוקר. אבל נדו"ד שהתעודה לא אתי ליד המוסד מהחייב שהפקיד אצלם לשמור, אלא מלשכת הרו"ח, זו אולי מעילה בשליחות אבל לא בגידה באימון של מפקיד, וע"ז אין את איסור הזוה"ק שהביא הקצה"ח.

י.ה.ל.

תגובה להערה

מ"ש הגרי"ל שאין זה דומה לזוהר כיון שאינו בגידה במפקיד, לענ"ד נראה דמכיון שהמוסד התחייב לתת לתלמידה תעודה מלשכת רו"ח אם נניח שהתעודה שייכת לתלמידה הרי מיד כשהתעודה הגיעה ליד המוסד הרי הוא נעשה שומר שכר על התעודה, וחייב על גניבה ואבדה על התעודה ומתחייב להשיבה לתלמידה.

ולכן אם יתפוס המוסד את התעודה עבור מניעת תשלומי השכר הרי יש כאן מעילה באמון כמו כל שומר.

י.ו.

אבל עי' שם בחכמת שלמה שהביא דברי הקצה"ח דבפקדון אסור לתפוס ע"פ הזוהר והריטב"א והוכיח מהגמ' שבת קמח גבי רבא בר עולא מערים אערומי ופרש"י לאחר יו"ט לוקח חפץ ממנו ומעכבו, א"כ רבא דעביד הכי משמע שמותר לכתחילה, ואפשר דשאני התם דאערומי קמערים וא"כ לא לקח אותו כפקדון ולא נתחייב בהשבה שפיר יכול לתפוס, אבל כשקבל פקדון ונתחייב בהשבה אסור לתפוס ע"פ הזוהר, ולפי"ז יכול המוסד לקבל את התעודה מלשכת רואי חשבון לא כפקדון ולא נתחייב בהשבה ושפיר יכולים לתפוס כמשכון.

וכל מה שכתבנו לעיל זה אם נקבל את ההנחה (כפי שטענה הנתבעת, וכמס"כ ידידי הגר"י לוין שליט"א) שהתעודה שנשלחה מהלשכה היא של בעל התעודה והמוסד מחזיק בה כפקדון, ואעפ"כ מותר להם לתפוס את התעודה כמשכון. אבל לענ"ד נראה שהתעודה כל זמן שלא הגיע ליד התלמידה לא של התלמידה, שהמוסד מתחייב ללמד בקורס ומתחייב להביא להם תעודה מהלשכה, והתעודה היא של המוסד עד מסירתה ליד התלמידה, ולא

שייך כאן איסור תפיסה של משכון. ובדאי יכולים לעכב מסירת התעודה עד שישולם כל החוב.

יהושע ווייס.

הערה

לכאוי מה ומי שקובע של מי התעודה לפני שנמסרת לתלמידים, זה לא המוסד אלא הלשכה שהנפיקה את זה. ואם הנפיקה את זה למוסד לבקשתו, ורק רשום שם שמות של תלמידים, והמוסד הוא המוסמך על החלוקה כראות עיניו, אה"נ. אבל אם הלשכה מנפיקה את זה לפי השמות המפורשים, ונמסר על דעת ששייך למקבלים הספציפיים במה זה נהיה של המוסד. ואף אם נמסר לידי שליח המוסד ונמצא במשרד המוסד, לא נעשה בעלות המוסד ע"ז אם המקנה לא הקנה לו. ויש לברר בלשכה פרט זה.

י.ה.ל.

תגובה להערה

מה שכתב שהלישכה שהנפיקה את התעודה היא הקובעת למי שייכת התעודה, נראה שהמוסד זכותו להתנות עם התלמידה, שהתעודה שייכת לה עד מסירתה ליד התלמידה.

ועוד, אף דיפה העיר ידידי האב"ד הגר"י לויין שליט"א שיש לברר בלשכת רואי החשבון האם המוסד הוא שליח להעביר תעודה לתלמידה או שהתעודה היא של המוסד, מ"מ זה ברור דאף אם נאמר שהמוסד הוא שליח להעביר תעודה לתלמידה, אבל כל זמן שהתעודה לא הגיעה ליד התלמידה לא זכתה בה. לכן המוסד יכול לתפוס את התעודה עבור החוב. ועיי' רמ"א סי' פג סעי' ב' שליח שקיבל מעות מהלווה להחזיר למלוה יכול השליח לתפוס המעות עבור חוב שחייב לו הלוה, דעדיין לא זכה בו המלוה ועיי' בסי' קכה סעי' ג' שליח יכול לתפוס המעות לאחר שזכה עבור המלוה עבור חוב שחייב לו המלוה.

י.ו.

נושא דיון ב

(ערך התביעה: 3600 שקל. לתשומת לב: נימוקים אלו עתידים להתפרסם בספר "פסקי דין – ירושלים" כרך טז, לאחר השלמת עריכת הגהות תיקונים ותוספות)

מוסד חרדי אי' ללימודי מקצוע בציבור החרדי תובע את ג' שנרשמה ללימודי אדריכלות במסלול של 3 שנים, ב3 יחידות בנות שנה, והתחייבה בחתימתה בעת הרישום כי אם לא תודיע על אי רצונה לסיים את הקורס, עד חודשיים מתחילת הלימודים עליה לשלם עד סוף השנה גם אם תעזוב באמצע. לדברי ב"כ המוסד, ג' נמצאה מתאימה לדרישות הקורס במבחנים המוקדמים לקבלתה, וכן למדה כ4 חודשים במסגרת הקורס בעקביות ונראתה מרוצה, וגם עמדה במבחני הידע על החומר הנלמד. ועזבה ביום בהיר בלי הסבר מוקדם או התנצלות. ואף ביטלה את ההו"ק שלה מיד. ואילו היתה מרגישה שלא בטוב היו מתאמים לה את הלימוד לשעות אחרות בבית או בהקלטות שיעורים ובאים לקראתה. אבל משבחרה להיעדר בלי הסבר, עליה לקיים התחייבותה לשלם את מלוא המחיר השנתי.

לדברי התובע, מחיר שנה שלמה הוא כ6500 שקלים, ובארבעת החודשים נגבה מחשבונה כ2200 שקלים, אולם שנת הלימודים המלאה היא רק 9 חודשים, והשאר חופשים, לכך ארבעת החודשים שלמדה עלו להם כ2900 שקלים, דהיינו יותר ממה ששילמה. אולם התביעה היא כפי מה שהתחייבה מראש. תשלום מלא.

ד' אביה של ג' הופיע ביפוי כוחה וסיפר שהיא התמוטטה נפשית בעקבות קורונה, לאחר רקע ישן של התמודדות בהצלחה עם מחלה נפשית שקיננה בה. הוא הביא מסמך מרופא פסיכיאטר המקצועי למחלה הספציפית מתאריך לאחר כחמשה שבועות מעזיבת הקורס, ובו מתוארת המחלה הקשה מאוד שהתפרצה בחומרה בלתי ידועה ומוכרת גם למנוסים בתחום, ואישור העובדות שג' אכן כבר מאושפזת לטיפול ארוך, והנתונים הקשים על אי כשירותה ללימודים בכלל, ותקווה שאולי תצא ממחלקת האשפוז ותשתקם ממחלתה הקשה אבל לא תתאים ללימודי אדריכלות כנראה לעולם.

ד' טוען שהיות והלימודים לא הועילו לה בכלל ולא תוכל להשלימם, מגיע לה החזר גם על מה שכבר שילמה, כיון שלא קבלה תועלת מהם וזה לחינם.

ד' מתאר שמנהלת הקורס הפנתה תיכף עורכי דין ששלחו מכתבים מאיימים אם לא ישולם מלוא הכסף, והוא ניסה כמה פעמים להסביר למנהלת הקורס כי בתו נעדרת בגלל בעיה נפשית מורכבת וקשה, ומכתבי התביעה רק מרעים את מצבה הנפשי, ונענה כי "עמידה בבית משפט ודאי לא יעשה לה טוב, לכן תשלמו ותעזרו לה שלא תיאלץ להופיע בבימשי"פ". ב"כ המוסד התובע אישר בבית הדין כי אכן מוטב שישלמו את הכסף כדי שלא יאלצו אותה בדרכים לא נעימות אלו, והפגין חוסר רגישות מינימלי למצב המורכב. ב"כ המוסד דרש מביה"ד לקבל את מכתב הרופא הפסיכיאטר כדי להתמודד מולו ולהפריך אותו, כמו"כ טען שמכתב מכחמשה שבועות מאוחר יותר שבו מסופר שאושפזה, מלמד שלא עזבה קודם בגלל סיבה זו. בית הדין החליט שבמכתב אין שום "טענה" הלכתית אלא רק אישור העובדה שטען האבא ד', והסתרתו אינה הסתרת טענה מעיני הצד השני, אלא זכויות מינימליות של חסיון רפואי וצנעת הפרט, ונקב בעל פה לב"כ המוסד את שם המחלה והציע לו ללמוד עליה ולהתרשם אם מכתב מאשפוז אחרי כחודש הוא בגין דבר חדש שהחל הרבה אחרי העזיבה, או שמדובר במחלה שהאשפוז בה מתארך חודשים ארוכים ובהכרח שהוא כן קשור לעזיבה, וכן שיברר על היכולות להשלים את הלימודים.

השאלה לדיון

חתימה לשלם שכר לשנה שלמה גם במקרה עזיבה, האם מחייבת בעזיבה באונס גמור שלא היה צפוי כלל ולא יכלו להתנותו מראש.

תשובה

בכל מלמד אף בלי התנאה וחתימה מראש הדין הוא שאם עוזב באמצע הזמן חייב אני הנער לשלם את כל השכר עד סוף הזמן ואפי' אם נכנס ילד במקומו של העוזב לא נפטר אבי הילד מחובו דנר לאחד נר למאה.

ומ"מ אם חלה הנער אי"צ לשלם, כמבוא' במחבר סימן שלד סעיף ד. והנה שם מבואר דאם היה לנער מחלות בעבר שהמלמד לא ידע, וחלה הנער אח"כ כן צריך לשלם, והפשט הוא שעל אונס כזה שהנער ידע והמלמד לא, הו"ל לנער להתנות. ובנידונו היה לתלמידה רקע של הפרעה מגיל ההתבגרות רק שיצאה מזה, וכידוע הרבה מאוד מבעלי הפרעה זו סובלים ממנה כל ימי חייהם, רק שמצליחים להתגבר, והמוסד לא ידע, והיה מקום לומר שלפי האמור במחבר שם יש חיוב תשלום דלא התנתה מראש. ואחר שיקול הדעת ועיון במסמך הרופא נראה שהתפרצות המחלה הזו, שאמנם היא תחת אותה "הפרעה" אבל אינה מה שהיה לה בעבר אלא מחלה שונה, ויותר מכך שרמת ההתפרצות הקיצונית שקרה לה כעת אינה מוכרת גם לוותיקים בתחום הזה ואפילו רופא שטיפל בה בעבר לא היה יכול לחזות מראש מקרה כל כך קשה וקיצוני שיתפרץ לתלמידה כפי שקרה, ע"כ גם היא לא היתה יכולה להתנות, והדר דינא שפסידא דמלמד, ואי"צ לשלם למוסד.

ובחתימת ג' לא התחייבה אלא על עזיבה, ולא על מחלה ח"ו, ולכן מן הדין פטורה על מה שלא למדה וודאי. וגם מי שהתחייב על אונסים, אי"ז אלא כלפי אונס דשכיח ולא על אונס גמור דלא שכיח כלל, כמבואר ברמ"א בסי' שלה סעיף א בשם הב"י בסוף סימן שלב.

וכ"ש אונס גמור של מחלה קשה שמשביתה את כישורי הלימוד והריכוז, והראש נאבד גם מהתרופות הנפשיות החזקות שמוכרח לקחת, והיא כמי שאיננה, שאפילו היתה רוכשת את הלימוד הזה מהמוסד בקנין גמור, היה חוב התשלום מתבטל עקב האונס, כמבואר ברמ"א סימן שלד סעיף א לגבי שכירות בית. דהא שכירות היא כמכר שאם מת השוכר בתוך הזמן אין היורשים חייבים לשלם על הזמן שטרם גר. ומביא שם הרמ"א מי שחולק ומחייב, ולמעשה מסיק שאם כבר שילם המנוח מראש אי"צ המשכיר להחזיר ליורשים על התקופה שלאחר מותו. וביאר שם הש"ך בסק"ב שלהכי הקדים ושילם כדי שיהיה בעה"ב מוחזק במה שכבר שילם ולא יצטרך להחזירו בשום מקרה. ולפי"ז ה"נ בנידו"ד מה שכבר שולם על התלמידה אי"צ להחזיר למרות שאין לה מזה כלל תועלת, שהיא רצתה את התעודה שבסוף. דהתקופה שטרם למדה היא בשבילה כמו שכירות לאחר שמת השוכר דפטור מלשלם ע"ז אף שהיה בתו"ז השכירות הנקוב שקנה, ומ"מ מה שכבר שילם אין מחזירים לו.

והנה בשכירות על התקופה שהיה גר השוכר לפני שמת כן חייבים היורשים, ויל"ע האם על החלק היחסי של הלימוד שכבר עבר לפני המחלה וטרם שולם במלואו, אם חייבים

להשלים. וע"ז נראה דהיות ועיקר התשלום למוסד כעין זה אינו על הידע של השיעורים או טורח מוסרי השיעור אלו הוא על התעודה שבסוף, וזה לא יהיה לה. אי"צ להוסיף כלום. יהושע הלוי לוין.

פסק דין

א. זכות צד א' לעכב את מסירת התעודה לצד ב' הגב' ב' עד לגמר פרעון החוב בסך 958 ₪.

ב. צד א' פטורים מהתביעה הנגדית אודות ההפסד שצד ב' הגב' ב' לא השתכרה מלוא שכרה עקב עיכוב התעודה.

ג. לאור הנתונים שהובאו לבית הדין אודות צד ב' הגב' ג', היא פטורה מלהשלים את המשך התשלומים שטרם שולמו, כיון שזה אונס גמור דלא שכיח כלל, וצד א' פטורים מלהחזיר מה שכבר שולם מכבר.

וע"ז באעה"ח

(-) יהושע ווייס, אב"ד; (-) ש. חיים דומב; (-) יהושע הלוי לוין.